

## СОМАТОФОРМНИЙ БОЛЬОВИЙ СИНДРОМ. ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ТЕРАПІЇ

*У тезах представлені клінічні особливості соматоформної вегетативної дисфункції (СВД) у підлітків з проявами хронічного болю, а також соціально-психологічні фактори, що сприяють її розвитку. Встановлено, що найпоширенішим клінічним проявом СВД є цефалгічний синдром (23,2% випадків). Хронічний біль виявляється у більш ніж половини обстежених підлітків, причому серед причин домінують різні варіанти соматоформних розладів, зокрема СВД, іпохондричні та хронічні больові розлади. Аналіз показав, що найчастіше СВД супроводжується тривожно-депресивною симптоматикою. Висновки свідчать про необхідність комплексного психофармакологічного та психотерапевтичного втручання для ефективного лікування таких порушень у підлітковому віці.*

**Ключові слова:** соматоформний больовий синдром, вегетативна дисфункція, цефалгія, хронічний біль, підлітки, психіатрична допомога, соціально-психологічні фактори, психофармакологічне втручання, психотерапевтичне втручання.

**Вступ.** За прогнозами ВООЗ, у найближчі десятиліття саме психічні розлади ввійдуть до числа найбільш поширених хвороб, а економічний збиток, пов'язаний з їх наявністю і витратами на лікування психічних порушень та їх наслідків, буде постійно зростати. Однією з найбільш поширених проблем є соматоформні порушення. Значна їх частина представлена синдромом вегетативної дисфункції (СВД), насамперед, функціональними порушеннями серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту. Хронічний біль – стан, що супроводжує практично всі варіанти СВД у підлітків.

**Мета дослідження.** Вивчити клінічні особливості СВД у підлітків з проявами хронічного болю, а також соціально-психологічні фактори його формування.

**Матеріали і методи дослідження.** У рамках дослідження було обстежено 82 підлітки: 48 дівчат (58,5%) і 34 юнаки (41,5%) у віці 16-17 років. Всі підлітки є учнями старших класів середньої школи. Причиною звернення за психіатричною допомогою став больовий синдром, що не минає або погано минає під дією лікування без верифікації якого небув серйозного соматичного захворювання, здатного викликати подібні больові відчуття

**Результати дослідження.** Було встановлено, що найчастіше в групі обстежених підлітків спостерігалася соматоформна вегетативна дисфункція з цефалгічним синдромом (F45.30) – 23,2% випадків. У цілому серед обстежених пацієнтів більш ніж у половині випадків СВД був провідним клінічним проявом різних соматоформних розладів (60,9%): у 29 дівчат (60,4%) і у 20 юнаків (58,8%). Тривожно-депресивна симптоматика в рамках різних розладів була зафіксована в цілому в 32,9% випадків: у 17 дівчат (35,4%) і у 10 юнаків (29,4%). Найрідше причиною формування СВД була астенична симптоматика в рамках органічного розладу ЦНС, яка переважно виявлялася у юнаків.

**Висновки.** Таким чином, проведене дослідження виявило, що у всіх обстежених підлітків СВД з цефалгічним синдромом суттєво переважають над тими, в яких провідне значення мали абдомінальні болі. Провідною етіологічною основою больового синдрому в підлітковому віці є різні варіанти соматоформних розладів: СВД (F45.30 і F45.31), іпохондричний (F45.2) і хронічний больовий розлад (F45.4). Отже, СВД, що супроводжується вираженим больовим синдромом в підлітковому віці – психічні порушення, які потребують одночасно психофармакологічного психотерапевтичного втручання.

### References

1. Anoprienko, O. V. (2016). Posttraumatychnyi stresovyi rozlad u ditei pidlitkovoho viku z zony ATO [Post-traumatic stress disorder in adolescent children from the ATO zone]. V: Aktualni pytannia ta perspektyvy rozvytku medychnoi dopomohy i sotsialnykh posluh pidlitkam ta molodi na pryntsyakh «druzhnoho pidkhodu» v Ukraini, Materialy III-yi vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (m. Kyiv, 29 lystopada - 1 hrudnia 2016 r
2. Antipkin, Yu. G., Volosovets, O. P., Maidannyk, O. P., Berezenko, V. S., Moiseyenko, R. O., Vygovska, O. V., ... & Abatur, O.E. (2018). Stan zdorovia dytiachoho naselennia – maibutnie krainy (chastyna 2) [The state of

- health of the child population - the future of the country (part 2)]. *Zdorovia dytyny - Childs Health*, 13(2), 142-152. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zd\\_2018\\_13\\_2\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zd_2018_13_2_3)
3. Beketova, G. V., Mozgova, H. P., Soldatova, O. V., Nekhayenko, M. I., Goryacheva, I. P., Alekseenko, N. V., ... & Beketova, N. V. (2020). Rozpovsiudzenist, klinichni osoblyvosti ta prohnozuvannia perebihu psykhosomatychnoi patolohii u ditei z porushenniamy psykhofizychnoho rozvytku .*Svit medytsyny ta biolohii - World of Medicine and Biology*, 1(71), 7-13. DOI: 10.26724/2079-8334-2020-1-71-7-13
  4. Belyaeva, O. E., Mykhaylova, E. A., Matkovska, T. M., & Mitelov, D. A. (2019). (2019). Osoblyvosti simeinykh vidnosyn ta vykhovni stratehii v simiakh pidlitkiv iz depresyvnymy rozladamy.*Mizhnarodnyi zhurnal pediatrii, akusherstva ta hinekolohii - International Journal of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology*, 13(3), 9-10.
  5. Gupta, S. N., Gupta, V. S., & Borad, G. (2016). Preictal Symptomatology in Migraines: Diagnostic and Therapeutic Significance. *Journal of Headache & Pain Management*, 1(1), 7:10.4172/2472-1913.100007
  2. Kvashnina, L. V. (2020). Likuvannia holovnoho boliu napruzhennia v ditei: pliusy ta minusy isnuuyuchykh metodiv. *Zdorovia dytyny - Childs Health*, 15(1), 67-72.
  3. Lamp, C., Rudolph, M., Deligianni, C. I., & Mitsikostas, D. D. (2015). Neck pain in episodic migraine: premonitory symptom or part of the attack. *The Journal of Headache and Pain*, (16), 566. doi: 10.1186/s10194-015-0566-9

DOI 10.34132.mspsc2025.01.08.34

Oleg Chernyshov  
Andrii Gromko

#### SOMATOFORM PAIN SYNDROME. FEATURES OF DIAGNOSIS AND THERAPY

*The thesis presents the clinical features of somatoform autonomic dysfunction (SAD) in adolescents with chronic pain, as well as the socio-psychological factors that contribute to its development. It was found that the most common clinical manifestation of SAD is a cephalgic syndrome (23.2% of cases). Chronic pain is observed in more than half of the examined adolescents, with somatoform disorders, including SAD, hypochondriacal, and chronic pain disorders, being the dominant causes. The analysis showed that SAD is most often accompanied by anxiety-depressive symptoms. The conclusions highlight the need for a comprehensive psychopharmacological and psychotherapeutic intervention to effectively treat such disorders in adolescents.*

**Keywords:** somatoform pain syndrome, autonomic dysfunction, cephalgia, chronic pain, adolescents, psychiatric care, socio-psychological factors, psychopharmacological intervention, psychotherapeutic intervention.

#### Відомості про автора / Information about the Author

Олег Чернишов, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри педіатрії та хірургічних дисциплін Навчально-наукового медичного інституту, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: [stramosliab@gmail.com](mailto:stramosliab@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0000-0001-9427-486X>

Oleg Chernyshov, Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Pediatrics and Surgical Disciplines of Educational and Scientific Medical Institute of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: [stramosliab@gmail.com](mailto:stramosliab@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0000-0001-9427-486X>

Андрій Громко, викладач кафедри педіатрії та хірургічних дисциплін Навчально-наукового медичного інституту, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: [mrgromko@gmail.com](mailto:mrgromko@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0009-0009-4172-0788>

Andrii Gromko, Lecturer of the Department of Pediatrics and Surgical Disciplines of Educational and Scientific Medical Institute of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: [mrgromko@gmail.com](mailto:mrgromko@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0009-0009-4172-0788>

© О. Чернишов, А. Громко  
29.05.2025.

Стаття отримана редакцією